

*І. А. Нечаєва,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Запорізький національний технічний університет*

НАПРЯМИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*I. Nechaeva,
Associate Professor, Candidate of Science (Economics) Zaporizhzhya National Technical University*

DIRECTIONS, PECULIARITIES AND PROBLEMS OF FORMATION AND USE OF LOCAL FINANCES
IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF BUDGET DECENTRALIZATION

Проведено аналіз напрямів та особливостей формування і використання місцевих фінансів в умовах бюджетної децентралізації, виявлено основні проблеми та розроблено рекомендації щодо розширення фінансової самостійності місцевого самоврядування в умовах децентралізації управління в Україні.

Встановлено, що перші етапи реалізації бюджетної децентралізації показали як позитивні, так і негативні результати. Зокрема розширено права органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень та надано їм повної бюджетної самостійності щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видаткових повноважень; збільшено джерела формування дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок передачі окремих доходів з державного бюджету; запроваджено новий вид податку — акцизний податок з кінцевих продажів; розширено базу оподаткування податком на нерухомість; запроваджено новий механізм бюджетного регулювання — систему горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя; запроваджено нові субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам — освітню та медичну; підвищено фіскальну незалежність органів місцевого самоврядування щодо місцевих податків та зборів. Але, незважаючи на позитивну динаміку основних результативних показників децентралізації, спостерігається зменшення дохідних джерел бюджетів, посилення централізації на рівні уряду та міністерств на окремих напрямках місцевого розвитку, звуження повноважень у бюджетних питаннях та значний тягар державних соціальних пільг.

Доведено, що розширення прав місцевих органів влади, зміцнення їх бюджетної самостійності та визначення відповідальності — основні завдання в процесі подальшої реалізації реформи бюджетної децентралізації та забезпечення ефективності механізму бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку.

The analysis of directions and peculiarities of the formation and use of local finances in the conditions of budget decentralization was carried out, the main problems were identified and recommendations on the expansion of financial autonomy of local self-government in the conditions of management decentralization in Ukraine were developed.

It was established that the first stages of the implementation of budget decentralization showed both positive and negative results. In particular, the rights of local self-government bodies in the decision-making process were extended and they were given full budgetary autonomy in terms of filling their budgets and spending their powers; the sources of the revenue base formation of local budgets were increased due to the transfer of certain revenues from the state budget; a new type of tax was introduced — the excise tax on final sales; the tax base of real estate was expanded; the new mechanism of budgetary regulation was introduced — the horizontal equalization system of tax capacity of territories depending on the level of revenues per inhabitant; the new subventions from the state budget to local budgets were introduced — the educational and medical ones; the fiscal independence of local self-government bodies regarding local taxes and fees was raised.

Yet, despite the positive dynamics of the main results of decentralization, there is a decrease in revenue sources of budgets, increased centralization at the level of government and ministries in certain areas of local development, reduction of powers in budgetary matters and a significant burden of state social benefits.

It is proved that the extension of the rights of local authorities, strengthening their budgetary autonomy and determining responsibility are the main tasks in the process of further implementation of the budget decentralization reform and ensuring the effectiveness of the budgetary regulation mechanism of socio-economic development.

*Ключові слова: бюджетна децентралізація, місцеві фінанси, доходи, видатки.
Key words: budget decentralization, local finances, revenues, expenditures.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Реалізація наступних етапів реформи бюджетної децентралізації потребує попереднього аналізу напрямів та особливостей формування та використання місцевих фінансів в Україні, що дозволяє оцінити ступінь досягнення поставлених цілей та завдань, виявити основні проблеми перших етапів децентралізації управління та розробити практичні кроки щодо забезпечення ефективності механізму бюджетного регулювання на різних рівнях управління.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Наразі проблемам бюджетної децентралізації та розбудові місцевого самоврядування в Україні присвячена значна кількість досліджень вітчизняних науковців. Зокрема в роботах С. Надал та Н. Спасів обґрунтовано роль бюджетної децентралізації у контексті формування доходів місцевих бюджетів України та вивчено вплив макрочинників, які гальмують здобутки бюджетної децентралізації в Україні. Також автори виокремлюють

Таблиця 1. Зміни до законодавства щодо доходів місцевих бюджетів

	2015 р.		2016 р.	
Податок на доходи фізичних осіб				
<i>Види доходів</i>	<i>Ставка</i>		<i>Ставка</i>	
Заробітна плата	15% до 10 МЗП (12 180 грн.); 20% понад 10 МЗП		18% від заробітної плати; без обмежень	
Пасивні доходи	20%		18%	
Дивіденди	5%		5%	
Пенсії	15% з перевищення рівня 3 МЗП (3654 грн.)		15% з перевищення рівня 3 МЗП (4134 грн.)	
Податкова соціальна пільга	50% МЗП на 1 січня (609 грн.) (для працівників з зарплатою не вище 1710 грн.)		50% МЗП на 1 січня (689 грн.) (для працівників з зарплатою не вище 1930 грн.)	
Транспортний податок з автомобілів				
Ставка	25 000 грн. на рік		25 000 грн. на рік	
Умови сплати	Об'єм двигуна понад 3000 см ³ . Використовуються до 5 років		Вартість понад 750 МЗП (понад 1 млн грн.). 3 року випуску не більше 5 років	
Податок на нерухоме майно (житлова нерухомість)				
Ставка	2% МЗП за 1 м ²		3% МЗП за 1 м ²	
Умови сплати	3 площі, яка перевищує: - 60 м ² для квартир; - 120 м ² для будинків		3 площі, яка перевищує: - 60 м ² для квартир; - 120 м ² для будинків. Якщо площа квартири більше 300 м ² , а будинку – 500 м ² , сума податку збільшується на 25 000 грн. за об'єкт	
Єдиний податок				
<i>Групи платників</i>	<i>Річний обсяг доходу</i>	<i>Ставка</i>	<i>Річний обсяг доходу</i>	<i>Ставка</i>
1 група: Фізичні особи	до 300 тис. грн.	до 10% МЗП (до 121,8 грн.)	до 300 тис. грн.	до 10% МЗП (до 137,8 грн.)
2 група: Фізичні особи	до 1,5 млн грн.	до 20% МЗП (до 243,6 грн.)	до 1,5 млн грн.	до 20% МЗП (до 275,6 грн.)
3 група: Фізичні і юридичні особи	до 20 млн грн.	2% доходу – у разі сплати ПДВ; 4% доходу – без сплати ПДВ	до 5 млн грн.	3% доходу – у разі сплати ПДВ; 5% доходу – без сплати ПДВ
4 група: Сільськогосподарські товаровиробники	75 % і більше – частка сільськогосподарського товаровиробництва	від 0,09 % до 1,35% нормативної грошової оцінки 1 га землі (в залежності від категорії та розташування)	75 % і більше - частка сільськогосподарського товаровиробництва	від 0,16 % до 5,4% нормативної грошової оцінки 1 га землі (в залежності від виду землі)
Податок на прибуток підприємств				
Ставка	18%		18%	
Умови сплати	Річний дохід: більше 10 млн грн. – авансові внески; менше 10 млн грн. – річна звітність		Річний дохід: більше 20 млн грн. – квартальна звітність; менше 20 млн грн. – річна звітність	
Єдиний соціальний внесок				
	Роботодавець 36% - 41% Працівник 3,6%		Роботодавець 22% Працівник 0%	
Надходження екологічного податку				
	55% - до обласного бюджету 25% - до бюджетів міст, об'єднаних територіальних громад, сіл, селищ			
	Загальний фонд		Спеціальний фонд (фінансування виключно природоохоронних заходів)	

Таблиця 2. Проекти підтримки Європейським Союзом України у сфері децентралізації та регіональної політики

Програма	Фінансові ресурси	Зміст програми
I. Основні двосторонні проекти підтримки Європейським Союзом України у сфері децентралізації та регіональної політики	2	3
Програма ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку України»	25 млн євро – гранти для регіональних проектів розвитку на період 2014-2017 рр. та 6 млн євро – технічна допомога на період 2013-2016 рр.	Метою програми є допомога Уряду України у формуванні та реалізації державної політики регіонального розвитку, в т.ч. розроблення необхідних для її здійснення та фінансування законодавчих та адміністративних інструментів. Програма сприяє реалізації в Україні проектів регіонального розвитку, у тому числі спрямованих на вирішення проблем тимчасово переміщених осіб
Програма бюджетної підтримки ЄС «Підтримка регіональної політики України»	55 млн євро – бюджетна підтримка на період 2014-2018 рр.	Мета програми - надання прямої фінансової підтримки Україні (перерахування траншами коштів до державного бюджету за результатами виконання Україною узгоджених сторонами індикаторів) для реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р. Технічна допомога в рамках проекту буде зосереджена на удосконаленні системи адміністрування місцевих фінансів та фіскального контролю
Програма ЄС «Місцевий розвиток орієнтований на громаду Пів»	23,8 млн євро на період 2014-2017 рр.	Програма реалізовується Програмою розвитку ООН. Метою програми є сприяння сталому соціально-економічному розвитку регіонів за рахунок створення умов для підвищення рівня професіоналізму працівників місцевих адміністрацій та сприяння регіональним ініціативам
Програма ЄС «U-LEAD with Europe: міське розширення прав і можливостей, ідентичність та розвиток»	97 млн євро на період 2016-2020 рр.	Метою програми є сприяння розвитку багаторівневого управління в Україні, яке є прозорим, підзвітним та відповідає потребам громадян. Компонент 1 програми буде спрямований на підвищення рівня інституційного розвитку органів влади на всіх рівнях для ефективної реалізації децентралізації та регіональної політики. Компонент 2 – на створення Центрів надання адміністративних послуг та забезпечення активної участі громадян у місцевому розвитку. Пріоритет буде надаватися добровільно об'єднаним громадам
II. Інші двосторонні програми підтримки Європейським Союзом України, спрямовані на місцевий та регіональний розвиток	3 млн євро	ЄС підтримує 13 проектів, що реалізуються недержавними організаціями, які направлені на вирішення широкого спектру завдань у сфері децентралізації та регіонального розвитку. В рамках програми реалізуються сім проектів з розширення та підвищення рівня якості надання адміністративних послуг у містах Києві, Львові, Запоріжжі, Херсоні, Миколаєві та Івано-Франківську. Проект, метою якого є моніторинг реалізації регіональної політики, впроваджується у м. Чернівці з залученням дослідницьких організацій ще з 12 регіонів. Ще один проект з децентралізації та розвитку місцевого самоврядування фокусується на шести пілотних областях (Донецька, Луганська, Київська, Одеська, Львівська та Івано-Франківська) і передбачає фінансування 260 тис. євро як субгрантів для місцевих громадських організацій
Пряма підтримка ЄС недержавних організацій	Передбачено у 2015 році 1 млн євро	Подальша підтримка та сприяння розширенню та підвищенню рівня якості надання адміністративних послуг у Волинській (Луцьк) і Рівненській областях. Готується проект підвищення прозорості, підзвітності та ефективності бюджетного процесу на місцевому рівні який буде реалізовуватись Асоціацією міст України і передбачатиме надання бенефіціарам допомоги у розмірі 1 млн євро.
Підтримка ЄС відновлення економіки України	55 млн євро на період 2016-2020 рр.	Програмою передбачено два основні напрями: перший – на загальнодержавному рівні буде надаватись технічна допомога та консультування з питань вироблення політики для завершення існуючих процесів з дерегуляції та створення відповідного інформаційного інтернет порталу для малого і середнього бізнесу; другий – на регіональному рівні програма передбачає надання практичних консультацій для малого і середнього бізнесу та розвиток підприємницьких навичок через мережу центрів з розвитку бізнесу. Ця програма також має на меті сприяти розширенню можливостей доступу, на місцевому рівні, до фінансових ресурсів завдяки послідовно консультативній допомозі з розвитку бізнесу та додаткового фінансування ЄС у рамках грантової програми в обсязі 40 млн євро. В рамках програми також буде надано допомогу комерційним банкам із запровадження ефективного управління ризиками з метою підвищення їх спроможності задовільнити зростаючий попит на фінансування з боку малого і середнього бізнесу
Інструмент ЄС зі створення стабільності і миру: підтримка підсилено місцевого управління на територіях Донецької та Луганської областей	до 10 млн євро на період 2016-2017 рр.	Метою проекту є загальна підтримка процесів децентралізації з обов'язковим спрямуванням фондів на вирішення специфічних проблемних питань, які виникають в умовах конкретних регіонів. Інструмент матиме три основні напрями: підсилення адміністративних можливостей місцевих адміністрацій; підвищення рівня місцевої безпеки шляхом сприяння поширенню позитивних практик з вирішення питань, підвищення соціальної стабільності шляхом розширення участі громадськості у процесах, описаних у перших двох напрямках
Східно-Європейське партнерство у сферах енергоефективності та захисту навколишнього середовища	Надання ЄС спільно з іншими донорами місцевим адміністраціям та комунальним підприємствам грантової підтримки заходів з енергоефективності та підвищення якості питної води на загальну суму оголошених внесків для України до 108 млн євро	Надання ЄС спільно з іншими донорами місцевим адміністраціям та комунальним підприємствам грантової підтримки заходів з енергоефективності та підвищення якості питної води на загальну суму оголошених внесків для України до 108 млн євро
Спеціальна програма 2016	Спеціальна програма для підтримки впровадження реформи державного управління знаходиться на етапі розробки. Якщо програму буде затверджено, особлива увага надаватиметься зміцненню адміністративної спроможності на децентралізованому рівні так, щоб доповнити та підсилити існуючі програми	Спеціальна програма для підтримки впровадження реформи державного управління знаходиться на етапі розробки. Якщо програму буде затверджено, особлива увага надаватиметься зміцненню адміністративної спроможності на децентралізованому рівні так, щоб доповнити та підсилити існуючі програми

1	2	3
<p>III. Багатосторонні програми Європейського Союзу в Україні:</p> <p>«Європейський інструмент сусідства та партнерства: Територіальне співробітництво»</p>	<p>12,5 млн євро на період 2015-2017 рр.</p>	<p>Ця програма включає чотири територіальні співробітництва, з яких у двох можлива участь України: Білорусь-Україна (Чернівецька, Одеська та Вінницька області) та Молдова-Україна (Волинська, Рівненська, Житомирська, Київська та Чернігівська області). Мета - підвищити рівень трансграничних контактів між місцевим керівництвом, громадами та громадськими організаціями з метою розробки спільних заходів для сталого соціально-економічного розвитку регіону</p>
<p>«Європейський інструмент сусідства та партнерства: Транскордонне співробітництво»</p>	<p>12,5 млн євро на період 2014-2020 рр.</p>	<p>1) <i>Прозрада Чорне море</i> (фінансові ресурси: 39 млн євро, для Одеської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької та Дніпропетровської областей); 2) <i>Польща-Білорусь-Україна</i> (фінансові ресурси: 176 млн євро, для Волинської, Львівської та Закарпатської областей); 3) <i>Угорщина/Словаччина/Румунія-Україна</i> (фінансові ресурси: 74 млн євро, для Закарпатської та Івано-Франківської областей); 4) <i>Румунія-Україна</i> (фінансові ресурси: 60 млн євро, для Івано-Франківської, Закарпатської, Чернівецької та Одеської областей)</p>
<p><i>Проекти підтримки реалізації Угоди Мерів.</i></p>	<p>4 млн євро</p>	<p><i>Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська та Одеська області</i> мають можливість взяти участь в Транснаціональній програмі територіального співробітництва для Дунайського регіону. Частина допомоги буде спрямовано на допомогу в участі зазначених областей в реалізації європейської макрорегіональної стратегії в Дунайському регіоні</p>
<p><i>Проекти підтримки реалізації Угоди Мерів.</i></p>	<p>8 млн євро</p>	<p>Європейська Комісія надає підтримку низці проектів, що стосуються реалізації Угоди Мерів, де Україна є одним з основних бенефіціарів:</p>
	<p>4 млн євро</p>	<p><i>Регіональний офіс Секретаріату Угоди мерів:</i> проект зосереджений на наданні підтримки місцевим керівникам, що підписали Угоду в регіоні Східного партнерства та Центральній Азії Заходи в рамках проекту включають: інституційну розбудову, розширення доступу до фінансів, обмін кращими практиками та досвідом. Програма стартувала в 2011 р. і закінчиться в грудні 2015 р.. Другий етап Програми розпочнеться в лютому/березні 2016 р.</p>
	<p>8 млн євро</p>	<p><i>Проекти сталого місцевого розвитку:</i> П грантів були надані малим та середнім за розмірами громадам в Україні, які є підписантами Угоди Мерів, для реалізації енергетичних проектів сталого місцевого розвитку у період 2014-2018 рр. Україна є однією з країн поза межами Європейського Союзу яка має найбільшу кількість підписантів Угоди Мерів (95 міст станом на вересень 2015 р.</p>
	<p>вніс 12 млн євро</p>	<p>Європейський Союз для <i>Механізму підтримки муніципальних проектів через Механізм інвестиційного добросусідства</i>, що сприятиме залученню інвестиційних коштів до 500 млн євро в країні Східного партнерства. Механізм направлений на громади, що є підписантами Угоди Мерів, для підтримки реалізації інвестиційних проектів направлених на підвищення енергоефективності в комунальній сфері (включаючи централізоване опалення, громадський транспорт, вуличне освітлення, поширення використання відроджувальних джерел енергії) вилучення та володіння, дозволення з твердими побутовими відходами</p>
<p><i>«Мери за економічне зростання»</i></p>	<p>5 млн євро у 2016 р.</p>	<p>Програма направлена на підтримку місцевих керівників в країнах Східного партнерства ставати активними учасниками з метою стимулювання економічного зростання та створення робочих місць в регіоні. В рамках проекту буде надаватись технічна підтримка місцевому керівництву для розробки та впровадження місцевих планів економічного розвитку, посилення технічних знань та можливостей для впровадження економічних стратегій у відповідності до <i>справедливого управління та гласного фінансового менеджменту</i></p>
<p><i>Рада Європейських програмних рамок</i></p>	<p>30 млн євро у період 2015-2017 рр.</p>	<p>Ця програма надає допомогу країнам Східного партнерства в сфері прав людини, правосуддя, верховенства права, інформаційного суспільства та демократичного розвитку, а також включає спеціфічний компонент, що стосується місцевого самоврядування. В рамках програми надається підтримка процесу реформування та підтримки етичної поведінки виборних місцевих представників</p>

Таблиця 3. Структура доходів місцевих бюджетів, %

Доходи місцевих бюджетів		2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Податкові надходження	Разом, у т.ч.:	100	100	100	100	100	100
	- податок на доходи фізичних осіб	62,5	60,6	61,3	61,8	45,6	53,9
	- плата за землю	12,4	12,5	12,2	12,0	12,3	15,9
	- місцеві податки і збори (крім плати за землю)	2,9	5,4	7,0	8,0	10,1	8,9
	- інші податкові надходження	6,7	6,7	6,2	4,5	13,6	-
Неподаткові надходження		15,5	14,8	13,3	13,6	18,4	21,3

Таблиця 4. Надходження доходів загального фонду місцевих бюджетів України, 2015–2016 рр.

Статті доходів	2015 р.		2016 р.	
	млрд грн.	%	млрд грн.	%
Разом, у т.ч.	194	100	242,3	100
податок на доходи фізичних осіб	53,6	28	79	33
акцизний податок	7,7	4	11,6	5
плата за землю	14,5	7	23,3	10
єдиний податок	10,9	5	17,2	7
інші податки та збори	11,6	6	16,6	6
базова дотація	5,4	3	4,7	2
освітня субвенція	44,1	23	44,5	18
медична субвенція	46,2	24	44,4	18
субвенція на формування інфраструктури	-	-	1,0	0,4

Таблиця 5. Власні ресурси місцевих бюджетів

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Обсяги власних ресурсів місцевих бюджетів, млрд грн.	68,6	98,2	146,6
Зростання власних ресурсів місцевих бюджетів	млрд грн.	-	+29,6
	%	-	142

основні напрями подальшого нарощування доходів місцевих бюджетів шляхом запровадження прозорих кроків у контексті бюджетної децентралізації, фіскальної лібералізації та трансфертної політики.

О. Матвеева у своїх дослідженнях пропонує шляхи розширення фінансової бази місцевого самоврядування в умовах децентралізації управління.

У науковій доповіді Ю.В. Ковбасюк, К.О. Вашенко, В.В. Толкованов та ін. "Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації" представлено огляд стану, проблем і напрямів модернізації місцевого самоврядування в Україні в контексті державно-управлінських реформ та досвіду країн Європейського Союзу та сформульовано практичні рекомендації щодо його вдосконалення.

С. Чикурлій розглядає реформу місцевих фінансів як необхідну умову зміцнення місцевого самоврядування в Україні та виділяє основні вектори реформи місцевих фінансів в Україні.

У роботах Н.Г. Гвазави на основі аналізу формування місцевих бюджетів в Україні висвітлено наявні проблеми та внесено пропозиції щодо вдосконалення формування місцевих бюджетів та взаємовідносин між державним і місцевим бюджетом.

Різним аспектам фінансової децентралізації та розвитку місцевого самоврядування в Україні присвячені роботи Г. Калачової, М.С. Євтушенка, О. Яфінович та інших.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Аналіз напрямків та особливостей формування і використання місцевих фінансів в умовах бюджетної децентралізації, виявлення основних проблем та розробка рекомендації щодо розширення фінансової бази місцевого самоврядування в умовах децентралізації управління в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Як відомо, в фінансовій системі держави виокремлюються дві основні підсистеми: підсистема публічних

фінансів; підсистема приватних фінансів. У свою чергу, підсистема публічних фінансів включає: публічні фінанси соціальної сфери; публічні фінанси держави та публічні фінанси місцевого самоврядування.

Установлення оптимальної пропорції між державним і місцевими бюджетами є однією з основних цілей бюджетної політики як на рівні держави, так і на рівні місцевого управління. В цьому сенсі ми погоджуємось з думкою Н.Г. Гвазави, що розв'язання цього питання необхідно вирішувати не тільки з урахуванням досягнутого рівня розвитку продуктивних сил і фактичної продуктивності господарських комплексів та окремих територій адміністративного управління, а також необхідно враховувати демографічний, соціальний, природно-екологічний стан відповідних територій, що у значній мірі визначає розмір витратної частини бюджету [1].

Логіка децентралізації державного управління заснована на автономії органів місцевого самоврядування щодо повноважень у сфері вирішення проблем розвитку території за рахунок отримання стабільних джерел доходів для їх розв'язання.

Протягом останніх трьох років українські регіони отримують і витрачають гроші по-новому: триває реформа бюджетної децентралізації, яка почалася в 2014 р. У 2014–2015 рр. розроблено та ухвалено близько 50 нормативно-правових актів стосовно об'єднання територіальних громад та організації їхнього співробітництва, децентралізації надання адміністративних послуг [2].

Разом з бюджетом на 2015 р. Верховна Рада прийняла закон про реформу міжбюджетних відносин, чим кардинально змінила напрями та величину фінансових потоків між державним і місцевими бюджетами на користь останніх.

Бюджети різних рівнів отримали додаткові ресурси завдяки наступним джерелам:

— встановлені єдині нормативи відрахування ПДФО за бюджетами кожного рівня — 25% зібраного на території податку йде до держбюджету, 15% — до обласних бюджетів, 60% — до бюджетів міст обласного та районного значення, об'єднаних громад;

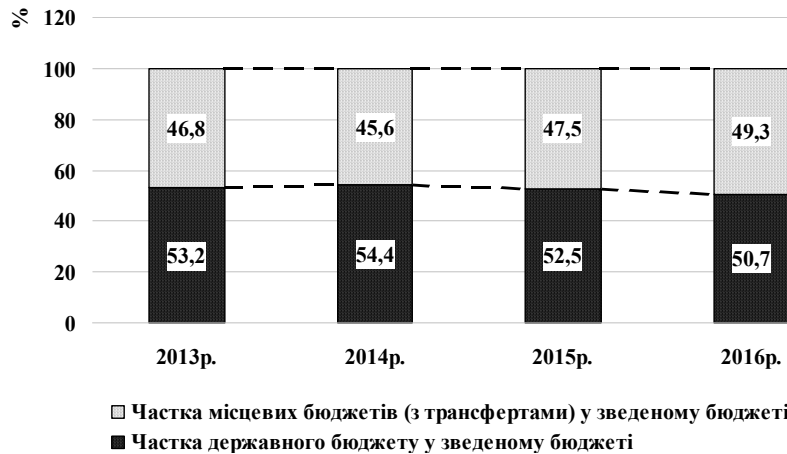

Рис. 1. Частка державного бюджету та місцевих бюджетів (з трансфертами) у зведеному бюджеті, %

- плата за адміністративні послуги надходить до місцевих бюджетів;
- 5 % збору з роздрібних продажів спрямовується у місцеві бюджети;
- встановлені нові пропорції відрахувань екологічного податку: 20% — до держбюджету, 80% — до бюджетів інших рівнів;
- проведена реформа податку на нерухомість;
- 10% податку на прибуток, який раніше повністю надходив до держбюджету, надходить до місцевих бюджетів.

Окрім цього, місцеві бюджети отримали право обирати банки для зберігання та обслуговування власних коштів та самостійно затверджувати свої кошториси [3; 4].

Основні зміни до законодавства щодо доходів місцевих бюджетів наведені в таблиці 1.

У 2016 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р "Деякі питання реформування державного управління України" схвалено Стратегію реформування державного управління України на 2016—2020 рр. та затверджено план заходів, пріоритетів і завдань з її реалізації [5].

Відбуваються зміни у податковому законодавстві щодо надходжень до місцевих бюджетів і у 2017 році.

На розвиток територій держава надає місцевому самоврядуванню фінансову підтримку, механізмом реалізації якої є Державний фонд регіонального розвитку. Кошти фонду спрямовуються на виконання інвестиційних програм (проектів) регіонального розвитку відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку, стратегії розвитку регіонів та планів заходів з їх реалізації. Так, у 2016 р. на формування інфраструктури державою виділено 7,3 млрд грн., з них субвенція на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад — 1,0 млрд грн., субвенція на соціально-економічний розвиток територій — 3,3 млрд грн. [4].

Кошти Державного фонду регіонального розвитку мають спрямовуватися на ті проекти, які повернуться у вигляді податків. Однак, в Україні близько 95—97% державних інвестицій витрачається на так звану тверду інфраструктуру: капремонт, оновлення дахів і фасадів тощо. Відтак про інвестиції в м'яку інфраструктуру (кадри, бізнес-спроможність та адміністративну спроможність) навіть не йдеться.

Між тим, у ЄС на м'яку інфраструктуру витрачається 20—30% від усіх коштів, що їх інвестує держава, і стільки ж — на бізнес-спроможність. Лише незначну кількість проектів можна назвати дійсно розвитковими [6].

У сфері децентралізації та регіональної політики суттєвою є підтримка України Європейським Союзом (табл. 2) [7; 8].

Внаслідок реалізації реформи бюджетної децентралізації відбулись зрушення у структурі як доходів, так і витатків місцевих бюджетів.

Суттєві зміни спостерігаються у структурі доходів місцевих бюджетів (2015 р. до 2014 р.): у загальному обсязі податкових надходжень частка податку доходів з фізичних осіб знизилась на 16,2 відсоткових пункти; на 4,8% збільшилася частка неподаткових надходжень; зростає питома вага місцевих податків і зборів (крім плати за землю) (табл. 3).

2016 р. охарактеризував ще більші здобутки в сфері наповнення місцевих бюджетів. У 5 разів або на 48,5 млрд грн. порівняно з 2015 р. зросли надходження власних ресурсів до загального фонду місцевих бюджетів (146,6 млрд грн.). Податок на доходи фізичних осіб становить 79 млрд грн., що перевищує аналогічний показник 2015 р. на 25 млрд грн. (+47%), плата за землю — 23,3 млрд грн. (+ 9 млрд грн. або на 61%), сума єдиного податку — 17 млрд грн. (+ 6,3 млрд грн., або на 58%), податок на нерухоме майно — 1,4 млрд грн., акцизний податок — 11,6 млрд грн. (+ 4 млрд грн. або на 52%) (табл. 4) [9].

Разом із зростанням доходів місцеві бюджети отримують і нові повноваження. За рахунок власних доходів місцевих бюджетів буде здійснюватися фінансування професійно-технічної освіти. Субвенція Державного бюджету на ці цілі в 2015 р. становила 6,0 млрд грн.

Субвенції на потреби освіти та охорони здоров'я уряд поступово зменшує, обсяг медичних субвенцій ско-

Таблиця 6. Витатки місцевих бюджетів України та відсоток їх виконання, 2013—2016 рр.

Роки	Показник	Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів)
2013 р.	План, млрд грн.	243,5
	Факт, млрд грн.	218,2
	Виконання, %	89,6
2014 р.	План, млрд грн.	264,9
	Факт, млрд грн.	223,5
	Виконання, %	84,4
2015 р.	План, млрд грн.	294,4
	Факт, млрд грн.	276,9
	Виконання, %	94,0

Таблиця 7. Порівняння витаткової та доходної частини місцевих бюджетів, 2013—2016 рр.

Рік	Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів)		
	дохід	витатки	витатки/ доходи, %
2013	105,2	218,2	207,4
2014	101,1	223,5	221,1
2015	120,5	276,9	229,8

Таблиця 8. Темпи зростання окремих видів видатків місцевих бюджетів (порівняно з попереднім роком), %

Видатки згідно з функціональною класифікацією	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Разом видатків (без урахування міжбюджетних трансферів), у т.ч. на:	98,6	102,4	123,9
- житлово-комунальне господарство	38,7	232,6	88,6
- загальнодержавні функції	109,7	95,0	131,8
- оборону	108,5	182,8	437,3
- оборону навколишнього природного середовища	85,9	87,9	168,2
- охорону здоров'я	10,4	95,6	127,9
- духовний та фізичний розвиток	10,9	105,1	107,0
- освіту	104,6	95,8	117,6
- соціальний захист і соціальне забезпечення	112,9	101,6	126,5

Таблиця 9. Надходження доходів загального фонду об'єднаних територіальних громад, 2015–2016 рр.

Статті доходів	2015 р.		2016 р.	
	млн грн.	%	млн грн.	%
Разом, у т.ч.	1092	100	7007	100
податок на доходи фізичних осіб	43	4	1745	24,9
акцизний податок	219	20	368	5,2
плата за землю	354	32	558	8
єдиний податок	284	26	447	6,4
інші податки та збори	111	10	136	1,9
базова дотація	-	-	285	4,1
освітня субвенція	39	4	1621	23,1
медична субвенція	42	4	847	2,1
субвенція на формування інфраструктури	-	-	1000	14,3

рочено з 46,2 млрд грн. до 44,4 млрд грн., освітніх з 44,1 млрд грн. до 44,5 млрд грн. Скорочуються обсяги додаткових та стабілізаційних дотацій з 7,4 до 6,9 млрд грн. [10; 11].

Місцеві органи влади проголошено самостійними при формуванні своїх бюджетів, однак у структурі їх видатків значну частину (близько 60%) становлять видатки на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та соціальне забезпечення населення, що фінансуються за рахунок субвенцій, тобто фактично визначаються рішеннями центральних органів влади.

У 2017 р. дотація на заклади освіти та охорони здоров'я передбачена лише для обласних та районних бюджетів, а отже, на бюджети міст та об'єднань територіальних громад перекладено додаткове навантаження в обсязі 6,5 млрд грн. Значна частина додаткових надходжень буде спрямовуватися на виконання додатково перекладених повноважень, а місцеві бюджети змушені будуть відволікати власні кошти (нагадаємо, що відповідно до законодавства, витрати органів місцевого само-

врядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, мають компенсуватися державою).

У результаті фінансової децентралізації спостерігається тенденція до зростання обсягів власних ресурсів місцевих бюджетів (табл. 5) та зростання частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України (рис. 1) [11; 12; 13].

У 2015 р. порівняно з 2014 р. рівень виконання видаткової частини місцевих бюджетів збільшився на 9,6 пункти. Частка видатків місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету зросла у 2015 р. на 1,0 відсотковий пункт у порівнянні з відповідним показником 2014 р. та на 3,5 відсоткові пункти у порівнянні з відповідним показником 2013 р. Виконання видаткової частини місцевих бюджетів не перевищує 94 % (табл. 6) [11–13].

Видатки місцевих бюджетів без урахування трансфертів у 2015 р. збільшилися до 276,9 млрд грн., що на 53,4 млрд грн. або на 23,9 % більше 2014 р. (223,5 млрд грн.) (табл. 7) [11–13].

Незважаючи на перевищення видаткової частини бюджетів над доходною, залишки коштів загального фонду місцевих бюджетів України (на казначейських рахунках) в 2016 р. склали 33,6 млрд грн., що більше у порівнянні з 2015 р. на 5,8 млрд грн. (27,8 млрд грн.).

Зросла видаткова автономність місцевих бюджетів та ефективність використання бюджетних коштів на місцевому рівні, про що свідчить збільшення частки видатків на виконання самоврядних повноважень.

Зокрема збільшилися видатки на місцеве фінансування національної безпеки: цивільної оборони (у п'ять разів, з 2,1 млрд грн. у 2014 р. до 10,6 млрд грн. у 2015 р.) та забезпечення громадського порядку (втричі, з 245,5 млрд грн. до 319,6 млрд грн.). Зросли видатки соціального спрямування на охорону здоров'я (на 27,9 %), соціальний захист та забезпечення (26,4 %), освіту (17,6 %),

Таблиця 10. Основні показники бюджетної децентралізації

Показник	Формула	Значення показника					
		2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
коефіцієнт децентралізації видатків, %	частка місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету	40,3	42,7	44,9	43,1	42,7	40,7
модифікований коефіцієнт децентралізації видатків, %	частка місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету (без врахування видатків на обслуговування боргу та оборону)	45,1	46,7	48,6	47,3	49,3	50,8
коефіцієнт децентралізації доходів, %	частка власних доходів місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) у доходах зведеного бюджету	25,6	21,7	22,6	23,7	22,2	18,5
коефіцієнт децентралізації податкових доходів, %	частка місцевих бюджетів у податкових надходженнях зведеного бюджету	28,9	21,9	22,3	25,2	22,6	19,4
частка міжбюджетних трансфертів, %	частка субвенцій з Державного бюджету України у доходах місцевих бюджетів	49,1	52,3	55,2	52,4	56,4	59,1

духовний та фізичний розвиток (на 6,9 %) (табл. 8) [11; 12; 14].

Позитивним є зростання видатків на економічну діяльність органів місцевої влади з 9,2 млрд грн. у 2014 р. до 19,1 млрд грн. у 2015 р. Найбільший обсяг коштів в 2015 р. було спрямовано на розвиток дорожнього господарства: в загальній структурі зросла частка дорожніх видатків до 2,0 % проти 1,4 % у 2014 р. Фінансування інфраструктури є одним з найбільш перспективних напрямків зростання економічного потенціалу регіонів та підвищення їх привабливості для інвесторів.

Обсяг капітальних видатків за 2015 р. склав 32,2 млрд грн. або 11,5 % від обсягу видатків загального та спеціального фондів місцевих бюджетів. Це на 18,6 млрд грн. або на 136,8 % більше, ніж було у 2014 р. [11—13].

Невід'ємною складовою першого етапу децентралізації є добровільне об'єднання територіальних громад.

Станом на 2016 р. кількість об'єднаних територіальних громад складає 159 одиниць. За 2016 р. надходження доходів їх загального фонду (з урахуванням трансфертів з державного бюджету) склали 7,1 млрд грн., що майже у 7 разів більше порівняно з надходженнями 2015 р. до бюджетів місцевих рад, які увійшли до складу цих об'єднань (табл. 9).

У порівнянні з початком 2016 р., залишки коштів (на казначейських рахунках) загального фонду бюджетів 159 об'єднаних територіальних громад збільшилися майже в 4 рази та станом на 1 січня 2017 р. склали 1,14 млрд грн. (на початок року становили 0,3 млрд грн.).

Власні надходження бюджетів об'єднаних територіальних громад зросли з 1 млрд грн. у 2015 р. до 3,3 млрд грн. у 2016 р.

Отже, попередні результати проведеного в роботі аналізу свідчать про в цілому позитивну динаміку впровадження фінансової децентралізації та реформи місцевого самоврядування.

Однак, щоб оцінити ефективність заходів щодо децентралізації управління, розглянемо основні показники бюджетної децентралізації (табл. 10) [15].

У 2015 р. всі показники (за винятком модифікованого коефіцієнту децентралізації видатків) свідчать про зниження рівня децентралізації, а висока частка субвенцій у місцевих бюджетах вказує на те, що розподіл видатків між державним і місцевими бюджетами потребує перегляду. Так, наприклад, у місцевих бюджетах постсоціалістичних країн Європи частка видатків на охорону здоров'я та соціальне забезпечення населення є вдвічі нижчою, ніж в Україні [16, с. 12—13].

Ще одна проблема, що є чи найсерйознішою з перелічених та на яку вказують науковці — це відсутність відповідного кадрового потенціалу, від професіоналізму якого значною мірою залежить раціональне й ефективне використання коштів місцевих бюджетів. "Громади потребують нових лідерів, здатних запропонувати стратегію розвитку. У нових громадах принциповим має стати свідомий вибір, обрання головами і депутатами гідних людей, які спроможні зосередитися на потенціалі громади та реалізовувати проекти розвитку, що дадуть нові робочі місця й податки. Такі проекти громад на сьогодні мають підтримку з Державного бюджету, цікаві бізнесу та міжнародним проектам" [6].

ВИСНОВКИ

Реалізація реформи міжбюджетних відносин у контексті децентралізації дала певні позитивні результати, найбільш вагомим серед яких є перерозподіл фінансового ресурсу на користь місцевих бюджетів.

Однак, як і раніше держбюджет не забезпечує 100% фінансування делегованих державою повноважень:

— органи місцевого самоврядування мають знаходити власні джерела ресурсів для фінансування делегованих повноважень у сфері освіти та медицини;

— передача видатків на підготовку фахівців та робітничих кадрів у професійно-технічних закладах державної форми власності до бюджетів міст обласного значення здійснюється без надання відповідних ресурсів на їх фінансування;

— за умови співфінансування (50% на 50%) державних вищих навчальних закладів I—II рівнів акредитації, що розташовані у містах обласного значення, може призвести до проблем з фінансуванням цих навчальних закладів та призвести до їх закриття;

— додаткове навантаження на місцеві бюджети передбачає делегування органам місцевого самоврядування здійснювати компенсаційні виплати за пільгові перевезення окремим громадянам — пенсіонерам, інвалідам, ветеранам війни та іншим пільговим категоріям;

— віднесення єдиного податку до доходів загального фонду держбюджету демотивують органи місцевого самоврядування щодо економічного розвитку та збільшення надходжень до бюджету;

— не визначені джерела фінансування видатків Державного фонду регіонального розвитку та субвенцій на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

Децентралізація управління, відповідно до мети реформи, має стати чинником виходу з фінансової кризи та стабілізації соціально-економічної ситуації; сприяти подоланню розбіжностей між різними рівнями влади, центром, регіонами та територіальними громадами на принципах розподілу сфер відповідальності й компетенції; забезпечити умови щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління; сприяти побудові соціального партнерства для забезпечення громадян України державними та місцевими благами.

Першочерговими кроками для вирішення цього завдання на нинішньому етапі мають стати:

— забезпечення системності та узгодженості нормативно-правового забезпечення бюджетного процесу в Україні;

— чітке розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та держави, забезпечення передачі функцій виконавчої влади від місцевих адміністрацій виконавчим органам рад відповідного рівня;

— забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами шляхом їх участі в загальнодержавних податках та компенсації їх витрат, якщо вони виникли внаслідок рішень органів державної влади;

— формування моделі розподілу повноважень для бюджетів різних рівнів і визначення згідно з повноваженнями фінансових джерел, що потребує встановлення чіткого переліку власних та закріплених повноважень на законодавчому рівні;

— розробка та впровадження державних соціальних стандартів та методик розрахунку вартості соціальних послуг та їх складу для всіх галузей (освіти, охорони здоров'я і т.д.);

— розробка дієвого механізму адресного надання пільг і визначення їх фінансової оцінки;

— впровадження механізму зарахування до місцевих бюджетів частини податку на прибуток підприємств, які включені до реєстру великих платників податків та мають юридичну реєстрацію, виробничі потужності і провадять свою діяльність на певній території;

— впровадження змін щодо сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджетів за місцем ведення господарської діяльності, а не за місцем реєстрації суб'єкта господарювання;

— впровадження механізму зарахування плати за надання адміністративних послуг до бюджетів об'єднаних територіальних громад;

— удосконалення механізму адміністрування місцевих податків і зборів та формування єдиної бази даних (для податку на нерухомість);

— удосконалення механізму фінансування регіонального розвитку;

— удосконалення системи планування регіонального розвитку та підвищення ефективності управління бюджетними коштами, що спрямовуються на фінансування програм та проєктів регіонального розвитку шляхом проведення моніторингу та оцінки результативності регіональних стратегій і планів заходів.

Література:

1. Гвазава Н.Г. Формування місцевих бюджетів: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / Н.Г. Гвазава. — Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/5/04.pdf>

2. Моніторинг прогресу реформ: звіт за 2015 рік. Національна рада реформ [Електронний ресурс]. — 2015. — С. 27—29. — Режим доступу: http://reforms.in.ua/sites/default/files/upload/broshura_a4_ukr.pdf

3. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/>

4. Фінансова децентралізація в Україні. Перший етап успіхів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/Buklet-finansova-detsenrt-21.03.17.pdf>

5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р "Деякі питання реформування державного управління України" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-p#n9>

6. Пальчук В. Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації [Електронний ресурс] / В. Пальчук // Україна: події, факти, коментарі. — 2017. — № 6. — С. 41—51. — Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr6.pdf>

7. Проєкти та програми, представлені на території України за підтримки європейських держав та міжнародних організацій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dfrr.minregion.gov.ua/Informatsiya-promizhnarodni-finansovi-ta-donorski-organizatsiyi>

8. Можливості для розвитку громад. Довідник міжнародних проєктів і програм у сфері децентралізації та регіональної політики, що реалізуються в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oblrada.pl.ua/grant/06.pdf>

9. Фінансово-аналітичні матеріали. Децентралізація. Виконання доходів місцевих бюджетів. 2016 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/decentralization/presentation/finansovo-analitichni-materiali-detsentralizatsiya-vikonannya-dohodiv-mistsevih-byudzhetiv-2016-rik/>

10. Складний бюджет-2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://cost.ua/files/budget_2016.pdf

11. Аналіз та оцінка реалізації бюджетної децентралізації в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/presentation.html>

12. Нечаєва І.А. Аналіз формування та витрачання публічних фондів грошових коштів в умовах бюджетної децентралізації [Електронний ресурс] / І.А. Нечаєва // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=2&y=2017>

13. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news>

14. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/>

15. Костирко Л.А. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / Л.А. Костирко. — Режим доступу: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1601/16klasmb.pdf>

16. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні: наукова доповідь / за ред. д-ра екон. наук І.О. Луїної; НАН України, ДУ "Ін.-т екон. та прогнозів. НАН України". — К., 2016. — 70 с. — С. 12—13.

References:

1. Gvazava, N. G. (2009), "Forming of local budgets: problems and prospects", available at: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/5/04.pdf> (Accessed 15 June 2017).

2. "Monitoring of progress of reforms: report for 2015" (2015), National advice of reforms, pp. 27—29, available at: http://reforms.in.ua/sites/default/files/upload/broshura_a4_ukr.pdf (Accessed 18 June 2017).

3. The official site of Ministry of regional development, building and dwelling-communal economy of Ukraine (2016), available at: <http://www.minregion.gov.ua/> (Accessed 18 June 2017).

4. "Financial decentralization is in Ukraine. First stage of successes" (2017), available at: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/Buklet-finansova-detsenrt-21.03.17.pdf> (Accessed 18 June 2017).

5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), "Some questions of reformation of state administration of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-r#n9> (Accessed 18 June 2017).

6. Pal'chuk, V. (2017), "Local budgets in the conditions of financial decentralization" available at: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr6.pdf> (Accessed 1 June 2017).

7. The official site of Ministry of regional development, building and dwelling-communal economy of Ukraine (2016), "Projects and programs presented on territory of Ukraine at support of the European states and international organizations", available at: <http://dfrr.minregion.gov.ua/Informatsiya-pro-mizhnarodni-finansovi-ta-donorski-organizatsiyi> (Accessed 18 June 2017).

8. "Possibilities are for development of communities. Reference book of international projects and programs in the field of decentralization and regional politics, that realized in Ukraine" (2015), available at: <http://www.oblrada.pl.ua/grant/06.pdf> (Accessed 17 June 2017).

9. "Financially-analytical materials. Decentralization. Implementation of profits of local budgets", (2016), available at: <http://www.minregion.gov.ua/decentralization/presentation/finansovo-analitichni-materiali-detsentralizatsiya-vikonannya-dohodiv-mistsevih-byudzhetiv-2016-rik/> (Accessed 18 June 2017).

10. "Difficult budget-2016" (2016), available at: http://cost.ua/files/budget_2016.pdf (Accessed 18 June 2017).

11. "An analysis and estimation of realization of budgetary decentralization are in Ukraine" (2016), available at: <http://www.niss.gov.ua/presentation.html> (Accessed 18 June 2017).

12. Nechaieva, I.A. (2017), "Analysis of the formation and use of assets of public funds under fiscal decentralization", *Efektivna ekonomika*, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=2&y=2017> (Accessed 10 June 2017).

13. The official site of Ministry of finance of Ukraine (2017), available at: <http://www.minfin.gov.ua/news> (Accessed 12 June 2017).

14. The official site of Government treasury service of Ukraine (2016), available at: <http://www.treasury.gov.ua/> (Accessed 12 June 2017).

15. Kostyrko, L. A. (2016), "Methodical principles of complex analysis of financial firmness of local budgets", available at: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1601/16klasmb.pdf> (Accessed 17 June 2017)

16. Lunina, I. O. (2016) Development of budgetary decentralization is in Ukraine, NAN Ukraine", Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 26.06.2017 р.